

MUNKAVÁLLALÓI ÉS SZOCIÁLIS JOGOK

TUDNIVALÓK

A két legfontosabb EU-szerződés, az Európai Unió működéséről szóló szerződés és az Európai Unióról szóló szerződés, számos, a szociális jogokra vonatkozó követelményt sorol fel, beleértve a szociális jogok védelmére, valamint a munkafeltételek és a közegészségügy javításának, valamint a társadalmi kirekesztés elleni küzdelemnek a kötelezettségére vonatkozó általános célt is.

Az Európai Unió Alapjogi Chartája ¹bizonyos körülmények fennállása esetén említést tesz a társadalombiztosításhoz, a munkanélküli támogatáshoz, a nyugdíjhoz, a szociális és lakhatási támogatáshoz, valamint az egészségügyi ellátáshoz való jogról is. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye nem foglalkozik a szociális jogokkal, az Emberi Jogok Európai Bírósága azonban a szociális jogokkal kapcsolatban számos ítéletet hozott, ahol ezek más jogokhoz, így például a családi élethez való joghoz és a kínzás tilalmához is kapcsolódnak.

Az EU-jog azonban nagyrészt a nemzeti törvényekre hagyja annak eldöntését, hogy ki folyamodhat szociális ellátásért és segélyért, és arra koncentrál, hogy megkísérelje összehangolni és biztosítani az EU-állampolgárok egyenlő elbírálását ²olyan szempontból, hogy azok a szociális jogokhoz saját országukon kívül is hozzájuthassanak.

A pénzügyi válság és a 2009 óta számos európai országban bevezetett megszorítási intézkedések a szociális jogokat és ellátást több tagállamban is negatívan befolyásolták.

2015-ben egy, az Európai Parlament számára készített jelentés azt állapította meg, hogy az EU-ban bevezetett megszorítások alapvetően gyakorolnak negatív hatást mind a gazdasági, szociális és kulturális, mind pedig a civil és politikai jogok védelmére.

Ez a jelentés Ciprusról, Görögországról, Írországról, Olaszországról, Spanyolországról és Portugáliáról azt állapította meg, hogy ezekben az országokban növekszik a munkanélküliség, a részmunkaidős munkalehetőségek és az ideiglenes foglalkoztatás, hosszabbodik a munkaidő, valamint hogy mind a munkanélküliségi támogatások, mind a bérek összege lefelé mozdult. Mindezek kedvezőtlen hatással voltak az igazságos feltételek mellett történő munkavállaláshoz és a munkahelyek megtartásához való jogra, különösen a nők, a fiatal munkavállalók, a fogyatékkal élők, a bevándorlók, a nomádok, az alacsony fizetéssel rendelkező munkavállalók, a nyugdíjasok és az egyedülállók esetében.

---

¹ eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12010P&from=EN

² ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=850&langId=en

A jelentésben azt is megállapították, hogy az olyan intézkedések, mint például a tanárok és iskolák számának csökkentése, a sérülékeny csoportoknak, így például a fogyatékkal élő gyermekeknek, a roma gyermekeknek, ill. a bevándorlók gyermekeinek nyújtott egyes szolgáltatások korlátozása negatívan befolyásolta az oktatáshoz való jogot.

A jelentés szerint ugyanezekben az országokban, különösen Görögországban és Cipruson a megszorítási intézkedések hatottak az egészségügyi ellátáshoz való jogra is. Ezeknek az intézkedéseknek az eredményeképpen csökkent az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés, beleértve a megelőző orvosi ellátást is, ezen kívül növekedtek a költségek és a várakozási idők, valamint a gyógyszerkészletek hiánya is fokozódott. A jelentés szerint az intézkedések jó néhány csoportot aránytalanul nagy mértékben érintettek - így például a szegényeket és a hajléktalanokat, az időseket, a fogyatékkal élőket és azok családait, a nőket és a nem regisztrált bevándorlókat.

A jelentés szerint az intézkedések a nyugdíjakat is kedvezőtlenül befolyásolták, különösen mivel azok csökkentett állami nyugdíjkiadásokat és a nyugdíjasok számára egyre romló életszínvonalat eredményeztek.

AMIT MEG KELL ÉRTENI

Az Európai Unióról szóló szerződés (a TEU) 3. cikkében az áll, hogy az Uniónak harcolnia kell a társadalmi kirekesztés és a hátrányos megkülönböztetés ellen, elő kell mozdítania a társadalmi igazságosság és a szociális ellátás, a nemek közti egyenlőség, valamint a nemzedékek közti szolidaritás ügyét.

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a TFEU) 151. cikke azt írja elő, hogy az Unió és annak tagállamai kötelesek célként kitűzni a munkavállalás előmozdítását, az élet- és munkakörülmények javítását, azok összehangolásának és folyamatos javulásának az érdekében, ezen kívül legyen céljuk a megfelelő szociális ellátás biztosítása, a munkahelyi vezetés és a munkaerő közti párbeszéd megteremtése, a humán erőforrás fejlesztése, a tartósan magas foglalkoztatottság elérését és a kirekesztés elleni harcot szem előtt tartva.

Az Európai Unió Alapjogi Chartájában³ szerepel az EU állampolgárai számára a társadalombiztosításnak és a szociális támogatásnak az EU- és a nemzeti törvények szerinti igénybe vételére való jogosultság elismerése, beleértve a szülési szabadságot, a munkanélküli ellátást és nyugdíjakat, bármely tagállamban éljenek is ezek az állampolgárok. Ennek részét képezi a nélkülözőknek történő szociális és lakhatási támogatás nyújtása,

---

³ eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12010P&from=EN

valamint a megelőző orvosi ellátáshoz és az orvosi kezeléshez való megfelelő hozzáférés biztosítása is.

A fentiekben felsorolt szerződések és charták cikkelyeiben foglaltak ellenére az EU-szabályok és irányelvek (törvények) ezeket nem bontották le olyan részletes szabályokra, amelyek az EU-tagállamokra nézve kötelezőek lennének, sem pedig az EU-intézmények nem terjesztettek még elő konkrét eseteket ezen jogok érvényesítésére. Ezeket a feladatokat inkább a nemzeti kormányokra hagyják, az EU pedig annak biztosítására koncentrál, hogy a munkavállalás terén ne legyen nemzetiségi alapú megkülönböztetés, valamint arra, hogy a tagállamok mikor nyújtanak szociális ellátást, illetve az olyan politikákra és intézkedésekre fókuszál, amelyek ezen jogok védelmét mozdítják elő.

MEGFELELŐ MUNKAFELTÉTELEK ÉS MUNKANÉLKÜLI ELLÁTÁS

A TFEU 153. cikke az Unióra a 151. cikk végrehajtására nézve konkrét kötelezettségeket ró, beleértve a munkafeltételek és a társadalombiztosítás javítását, a nem uniós állampolgárok munkafeltételeinek javítását és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelmet. Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 27-31., valamint 34. cikke számos munkavállalói jogot ír elő, köztük a munkahelyi tájékoztatáshoz és konzultációhoz való jogot, a kollektív tárgyaláshoz való jogot, az igazságtalan elbocsátástól való védelem jogát, az igazságos és korrekt munkavállalási feltételekhez való jogot, ide értve a maximális munkaórák számának fixálását, a napi és heti pihenő idő és az éves fizetett szabadság biztosítását. Ebbe beletartozik munkanélküliség esetén a társadalombiztosítási támogatáshoz való jogosultság elismerése is.

Az EU-szabályok szerint az egyik EU-tagállamból a másikba történő költözéskor az állampolgárok [ugyanarra a munkanélküli ellátásra](#)⁴ jogosultak, mint az adott ország saját állampolgárai. Míg a szabályok nem minden országban egyeznek meg arra vonatkozóan, hogy mennyi ideig szükséges munkavállalóként dolgozni ahhoz, hogy a munkanélküli segélyre jogosulttá váljunk, és gyakran ennek eléréséhez különböző hosszúságú időszakokat kell alkalmazásban eltölteni, annak az országnak, ahová az adott állampolgár költözik, ebbe az időszakba bele kell számítani a más EU-tagországokban munkavállalóként töltött időszakokat is. Az EU-szabályok azt is lehetővé teszik az állampolgárok számára, hogy valamely más EU-tagországban 3-6 hónapig továbbra is munkanélküli ellátásban részesüljenek, amíg az adott országban munkát keresnek.

Az EU-szabályoknak azonban nem céljuk intézkedéseket fogantatni a munkanélküliség, a bizonytalan munkaszerződések, valamint a rosszul fizetett munkák EU-szerte történő

---

⁴ ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=862&langId=en

kezelésére, amely kérdések mindegyike kihívást jelent az igazságos és korrekt munkafeltételekhez való jogra nézve.

Az [Eurostat](#)⁵ becslése szerint 2015 májusában az EU-28-ak munkanélküliségi rátája 9,6%, az eurózónáé pedig 10,3% volt. A fiatal (25 év alatti) korosztály munkanélküliségi rátája az EU-28-ak országában 20,6%, az eurózónában pedig 22,1% volt. Görögországban azonban a fiatal korosztály munkanélküliségi rátája 49,7 %-ot, Spanyolországban 49,3%-ot, Horvátországban 43,6%-ot, Olaszországban pedig 41,5%-ot mutatott.

Egy, az Európai Bizottság számára készített [2012-es jelentés](#)⁶ a bizonytalan munkaszerződések növekedésére – különösen az általuk értékelt 12 tagállamban (amely mintában mind régebbi, mind újabb EU-tagállamok szerepeltek) tapasztalt kényszerűen vállalt részmunkaidős foglalkoztatásra és határozott idejű szerződésekre hívta fel a figyelmet. A jelentésben azt is kiemelték, hogy a nem hivatalos munkavállalás Görögországban, Spanyolországban, Olaszországban, Lettországon és Bulgáriában is növekvő tendenciát mutat. A munkaerő-kölcsönzés alkalmazása, a munkáltató és a munkavállaló közé való közvetítő beiktatása szintén növekvő tendenciát mutatott, ahol a vendéglátás, az építőipar, a mezőgazdaság, a kiskereskedelem és a takarítás azok a szektorok, amelyekben a munkavállalókat leginkább hajlamosak bizonytalan feltételekkel alkalmazni, és ennek leginkább a nem regisztrált bevándorlók, a nők és a fiatal dolgozók vannak kitéve.

EGÉSZSÉGÜGY

A TFEU 168. cikke azt követeli meg az Uniótól, hogy tegyen lépéseket a közegészségügy javítása érdekében, az Európai Unió Alapjogi Chartájának 35. cikke pedig magába foglalja a megelőző egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés jogát, valamint az orvosi kezeléshez való jogot - a nemzeti törvények és gyakorlatok által meghatározott feltételek szerint.

Az EU a nemzeti egészségügyi politikák felállításába nem avatkozik be közvetlenül, hanem inkább [koordinációs szerepet](#)⁷ vállal annak biztosításában, hogy új tagországba való

⁵ ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics

⁶ https://www.google.de/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0CC0QFjABahUKEwitr50f-v3GAhVBGywKHdZiD6w&url=http%25253A%25252F%25252Fec.europa.eu%25252Fsocial%25252FBlobServlet%25253FdocId%25253D7925%252526langId%25253Den&ei=wla3Va3PFsG2sAHWxb3gCg&usg=AFQjCNH6_NtbzmiMqrH5xbFLyevMB SIFJQ&sig2=IL9wU3JvcOTzMvRU0Y-rEw&bvm=bv.98717601,d.bGg

⁷ ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=859&langId=en

költözés esetén a szabad mozgás jogát gyakorló EU-állampolgárokat ugyanazon feltételek mellett védjük, mint az adott ország polgárait.

2014-ben az [Európai Tanács](#)⁸ aggodalmát fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy a pénzügyi válság negatív hatást gyakorolt az EU-tagországoknak arra való képességére, hogy hozzáférést nyújtsanak az egészségügyi szolgáltatásokhoz és a szociális ellátáshoz, különösen az Európai Unió működéséről szóló szerződés 168. cikkének fényében. Az Európai Parlamentnek szóló jelentésben kiemelt kérdések mellett (lásd fent) a 2014-es, az [EuroFound](#)⁹ által összeállított jelentésben azt hangsúlyozták, hogy a megszorítási intézkedések miatt egyre több olyan csoport van, amelyeket érzékenyen érint a gyenge egészségügyi ellátás, mégpedig a megnövekedett munkanélküliség, a rendszerbeli változások és a fokozódó hátrányos megkülönböztetés és idegengyűlölet okán. A jelentés azt a megállapítást is tartalmazza, hogy a szolgáltatások csökkentése az egészségügyi rendszerek egy részében a rendszerek más részeiben is feszültségekhez vezetett – ez látszik például a fekvőbeteg-ellátás fokozott igénybe vételében, mivel a családok egyre inkább képtelenné váltak a családtagok otthoni ápolására, valamint a sürgősségi ellátás egyre gyakrabban történő igénybe vételében, mivel az a háziorvosi látogatásnál olcsóbb vagy elérhetőbb megoldásnak bizonyult.

OKTATÁS

A TEU 165(1). cikkében az áll, hogy a Közösségnek hozzá kell járulnia a minőségi oktatás fejlesztéséhez azáltal, hogy ösztönzi a tagállamok közti együttműködést és ha szükséges, támogatja és kiegészíti azok tevékenységét, miközben teljes mértékben tiszteletben tartja azt, hogy az oktatás tartalma és az oktatási rendszerek felállítása, valamint azok kulturális és nyelvi sokszínűségének biztosítása a tagállamok felelősségi körébe tartozik. Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 145. cikke kimondja, hogy mindenkinek joga van az oktatáshoz, valamint a szak- és továbbképzéshez való hozzáféréshez.

Ahogy a többi, itt tárgyalt terület esetében, az EU az oktatás terén sem vezetett be olyan szabályokat, amelyek beavatkoznának a nemzeti politikákba, hanem inkább arra koncentrált, hogy a tagállamok között összehangolja az oktatás mobilitását és az oktatáspolitikák kidolgozását, beleértve az olyan területeket is, mint például az ERASMUS-program, biztosítva azt, hogy a tagállamok az EU-állampolgárokat az oktatásban

---

⁸ www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lisa/143283.pdf

⁹ https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1442en.pdf

nemzetiség alapján nem diszkriminálják, és a tagállamok az egyes országokban szerzett képesítéseket kölcsönösen elismerik.

Azon problémákon kívül, amelyeket az oktatáshoz való jognak az Európai Parlament jelentésében szereplő megvalósításával kapcsolatban említettünk (lásd fent), [az egyetemek finanszírozását](#) 2008 óta számos EU-tagállamban csökkentették, miközben a tandíjak emelkedtek.

NYUGDÍJAK

Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 34. cikke elismeri a társadalombiztosítási ellátás és az időskori szociális szolgáltatások igénybe vételére való jogosultságot. Az EU [szabályokat](#) vezetett be annak meghatározására, hogy azok a személyek, akik több EU-tagállamban is dolgoztak, hogyan igényelhetik a nyugdíjukat, és hogyan történik ez, amikor valamely EU-állampolgár valamely más EU-tagországban vonul nyugdíjba, de közvetlenül nem avatkozik be a nemzeti nyugdíjszabályozásba.

This project is funded by the Fundamental Rights and Citizenship programme of the European Union

CITIZENRIGHTS
A project by European Alternatives